

بررسی تأثیرات سیستم اسیکودا بر تسهیلات تجاری در گمرکات افغانستان

نگارنده: شبانه صدیقیان^۱

چکیده

امروزه تجارت یکی از امتیازهای مهم هر کشوری محسوب می‌شود هر کدام از کشورهایی که در این حوزه موفق‌تر باشند، طبیعتاً امتیازهای بیشتری را هم به دست خواهند آورد. گمرک هم یکی از زیرمجموعه‌های مهم در حوزه تجارت خارجی کشورها است.

امروزه نقش گمرک در نظام‌های اقتصادی، صرفاً به دو جنبه مالی و اقتصادی آن منحصر نبوده و اهمیت آن تنها از جنبه‌های وصول درآمد برای دولت، اجرای مقررات بازرگانی خارجی و اعمال سیاست‌های حمایتی، مطرح نیست و طیف گسترده‌یی از الزامات ملی و بین‌المللی در رابطه با مبادلات بین‌المللی و تجارت خارجی را شامل می‌شود. ظهور اقتصاد دیجیتال، جهانی شدن و تحولات حادث شده در نظام بین‌المللی، موجب گردیده است که نقش گمرکات نیز دگرگون شده و وظایف و مأموریت‌های سنتی گمرک دیگر، پاسخ‌گوی اهداف توسعه ملی نیست. گمرک‌های کشور با توجه به اهمیت جایگاه خود در نظام اقتصادی کشور تلاش خود را در جهت کمک به تحقق اهداف توسعه اقتصادی و اجتماعی کشور، از طریق نظام‌های جدید الکترونیکی؛ مانند سیستم اسیکودا در تسهیلات مناسب در چارچوب قوانین و مقررات، حذف تشریفات زائد، افزایش کیفیت خدمات گمرکی و به‌طور کلی ارتقای کارایی نظام گمرکی و بازرگانی کشور معطوف نموده است.

^۱ استاد پوهنځی اقتصاد دانشگاه غالب - هرات

هدف این تحقیق بررسی تأثیرات سیستم اسیکودا برافزایش تسهیلات تجاری و شناخت بیشتر مزیت‌های این سیستم و عمل کرد آن در گمرک اسلام قلعه هرات.

نظام تجاری برای این که بتواند خواسته‌های خود را به صورت بهینه تأمین کند از یک طرف به نظام‌های دیگر وابسته است؛ از طرف دیگر باید واجد توان بالقوه درونی برای رسیدن به تعادل‌های پویای داخلی باشد. درواقع نظام بازرگانی برای توانمندسازی در دسترسی به بازارها و تقویت توان بازرگانی باید به صورت یک نظام باز و متصل عمل کند؛ برای این منظور باید دارای متغیرهایی باشد که موضوعات ذکر شده را پوشش دهد. بدون تردید یکی از زیر نظام‌های نظام تجاری هر کشور، گمرک است. سرعت بخشیدن به حل موانعی که می‌تواند سبب افزایش سرعت، تسهیلات و راحتی رفتار تجاری در این زیر سیستم شود موجب افزایش توانمندی و سبب سرعت بخشیدن به رفتارهای صحیح بازرگانی می‌شود. تحولات انجام شده در تاریخ بشری حاکی از آن است که بشر در دوران پیشرفت خود موفق به صرفه جویی‌های عظیم در نادرترین منبع خود، یعنی زمان شده است؛ از این روست تحولی که در سیستم گمرک به وجود آمد. الگوی نرم‌افزاری آنکتاد به نام **اسیکودا** ابداع شد که در بیش از ۸۰ کشور دنیا پیاده شده یا در حال پیاده شدن است. از آنجایی که جهان به سمت الکترونیکی شدن پیش می‌رود، توجه به این موضوع در حوزه گمرک هم طبیعتاً بسیار مهم خواهد بود.

ما در این مطلب قصد داریم در رابطه با یکی از نظام‌های مفید که در حوزه گمرک کاربرد دارد، صحبت نماییم اسیکودا دستگاهی ضروری و بسیار پر کاربرد در حوزه گمرک است که در ادامه با آن بیشتر آشنا خواهیم شد

کلمات کلیدی: گمرک، تجارت، اسیکودا، اظهارنامه گمرکی و ترانزیت.

مقدمه

گمرک پل ارتباطی میان سیاست‌های مالی و بازرگانی و مهم‌ترین سازمان اثرگذار در روند تجارت بین‌المللی است که از اهمیت و حساسیت ویژه‌ای برخوردار است. لذا اجرای سیاست‌ها و نظام‌های گمرکی کارآمد و مؤثر امر ضروری است.

اسیکودا سیستم کمپیوتری تصفیۀ اموال گمرکی و احصایه گیری پیشنهادشده سازمان تجارت و انکشاف ملل متحد برای کشورها جهان به خصوص کشورهای رو به انکشاف است. اسیکودا سیستم هوشمندی است که می تواند با تمامی قوانین و تعرفه های کشورهای مختلف هم سو شده و در هر کشوری مورد استفاده قرار گیرد. درواقع می توان گفت این سیستم در حوزه فعالیت های مربوط به گمرک کاربرد بیشتری دارد.

هدف اصلی: بررسی تأثیرات سیستم اسیکودا بر تسهیلات تجاری در گمرکات.

اهداف فرعی

✓ بررسی سیستم اسیکودا در کاهش فساد اداری در گمرکات،

✓ بررسی تأثیرات سیستم اسیکودا در افزایش عواید دولت،

سؤال تحقیق: به چی میزانی سیستم اسیکودا باعث افزایش تسهیلات گمرکی شده

است؟

بیان مسأله

هر روز میلیاردها دلار کالا و خدمات بین کشورهای جهان مبادله می شود و ملت ها از طریق شبکه های اقتصادی، اجتماعی و سیاسی به یکدیگر پیوند می خورند. امروزه هیچ کشوری را نمی توان یافت که خود کفا باشد. طی سال های ماضی نه تنها حجم تجارت بین المللی افزایش چشم گیری داشته است؛ بلکه تغییرات زیادی در الگوهای تجارت به وجود آمده است. صادرات اساساً ارتباط تنگاتنگی با رشد اقتصادی و تولید ناخالص داخلی کشورها دارد؛ به عنوان موتور محرکه تولید و اقتصاد تلقی می گردد. صادرات باعث افزایش ظرفیت تولید داخلی و به تبع آن ساینز بالای تولید موجب کاهش هزینه و افزایش بهره وری می گردد. کاهش قیمت های داخلی یک بنگاه تولیدی اثر مستقیم بر کاهش تورم داشته و مزیت رقابتی در عرصه بین المللی بر اساس نظریه مزیت نسبی به وجود می آید. صادرات درآمدهای ارزی کشور را افزایش داده و تأثیر مثبت بر تراز پرداخت ها خواهد داشت و از کسری بودجه که از عوامل تورم داخلی است خواهد کاست. اشتغال، پس انداز و سرمایه گذاری از دیگر مؤلفه های اثرات مثبت صادرات تلقی می گردند. تلاش های مختلفی جهت افزایش میزان صادرات و تسهیلات صادراتی در جهان صورت پذیرفته

است. تشکیل کارتل‌های صادراتی، اتحادیه‌های گمرکی، اعطای جوایز صادراتی، اعطای تسهیلات بانکی، حضور در نمایشگاه‌های خارجی و ایجاد نظام‌های نوین گمرکی و برخی دیگر اقدامات از آن جمله است که سیستم اسیکودا یک از تلاش‌های اخیر جامعه ملل است (پورمقیم، ۱۳۷۵: ۸۸).

اسیکودا به معنای سیستم پردازش خودکار اطلاعات گمرکی است این سیستم از جمله نظام‌های مدرن عملیاتی، نظارتی و کنترل گمرکات جهان به حساب می‌آید که در بهبود عملیات ترخیص کالا در گمرک سیستم موفق است؛ به عبارت دیگر اسیکودا مجموعه‌یی از پروگرام‌های کمپیوتر است که پروسیجرهای گمرکی (واردات، صادرات و ترانزیت) را تحت پوشش قرار می‌دهد. اسیکودا اظهارنامه، محاسبه محصول، ترانزیت و تعلیق اموال گمرکی را نیز در برمی‌گیرد و در ضمن اطلاعات تجاری را جهت تحلیل مسائل اقتصادی تولید می‌نماید. سیستم اسیکودا قابلیت عیارشدن با قانون، تعرفه، کود و مشخصات فرعی گمرک هر کشور را دارد. سیستم اسیکودا اطلاعات جمع‌آوری شده را می‌تواند فی‌مابین دوایر دولتی، تجار و کشورهای مختلف تبادل و مخابره نماید. این سیستم با تمام کودها و معیارهای سازمان جهانی گمرکات، سازمان جهانی و نورم استاندارد ملل متحد تطابق دارد که به نام سیستم تسهیل‌کننده تجارت جهانی مسما شده است (سالواتوره، ۱۳۶۷: ۷).

پیشینه تحقیق

در این ارتباط مقالات مختلفی به نشر رسیده است، از جمله مقاله‌یی تحت عنوان بررسی سیستم اسیکودا توسط خلیق الله خلیق در ماهنامه ترانزیت در سال ۱۳۹۰ همچنان مقاله تطبیق بخش محصولی سیستم اسیکودا در گمرک اسلام قلعه توسط ریاست عمومی گمرکات جمهوری اسلامی افغانستان مورد تحقیق و بررسی قرار گرفته است

نتیجه: در تحقیقاتی که در بالا ذکر شده و صورت گرفته بیشتر بر معرفی سیستم اسیکودا پرداخته شده است. روابط سیستم اسیکودا در تسهیلات تجارت بین‌الملل مورد بحث قرار نگرفته است؛ بنابراین در تحقیق به علاوه معرفی سیستم اسیکودا تأثیرات این سیستم بر تجارت بین‌الملل

مورد مطالعه قرار داده شده و مزایا و نواقص این سیستم در گمرکات کشورهای در حال توسعه مورد غور و بررسی قرار گرفته است.

روش تحقیق

هر تحقیق، تلاشی سامان مند و روش مند به منظور دست یافتن به پاسخ یک پرسش یا راه حلی برای یک مسأله است که براین اساس تحقیقات صورت گرفته را بر اساس هدف از انجام تحقیق می توان طبقه بندی نمود. این طبقه بندی بر مبنای هدف جز تحقیقات کاربردی است. طبقه بندی دیگر برای تحقیقات انجام گرفته، برچسب روش انجام تحقیق است که تحقیق حاضر به روش تحقیق توصیفی - همبستگی انجام می گیرد. در تحقیق همبستگی هدف اصلی آن است که مشخص شود که آیا رابطه یی بین دو یا چند متغیر وجود دارد و اگر وجود دارد رابط بین متغیرها به چی میزانی است.

متغیرهای تحقیق

متغیر مستقل: سیستم اسیکودا،

متغیر وابسته: تسهیلات گمرکی،

گمرک

گمرک عبارت از اداره دولتی است که امور گمرکی اموال صادراتی، وارداتی، محموله مسافری، محموله موظفین و پارسل های پستی را مطابق اسناد تقنینی گمرکی اجرا و کنترل می نماید.

گمرک با اعمال سیاست های اقتصادی کشور، نقش مهمی در وصول درآمدهای دولت و همچنین اجرای سیاست ها و خط مشی های اقتصادی بازرگانی کشور دارد. اعمال سیاست های اقتصادی دولت در زمینه بازرگانی خارجی از قبیل حمایت از تولید داخلی، کنترل الگوی مصرف، انتقال دانش فنی، کمک به سلامت جامعه از طریق جلوگیری از ورود کالاهای غیر بهداشتی و غیره از دیگر وظایف گمرک محسوب می شود (صمدی، ۱۳۸۰: ۹۵).

در حال حاضر ۲۸ گمرک در افغانستان فعالیت دارد. طبق گزارش بازرس امور ایالات متحده امریکا بازسازی افغانستان، (The Special Inspector General for Afghanistan) یا

سیگار ۱۱ گمرک در سرحدات قرار دارند و ۱۷ گمرک دیگر در داخل افغانستان قرار دارند. گمرکات مرزی عبارت‌اند از: اسپین بولدک، غلام خان، تورخم، اشکاشم، آی خانوم، شیرخان‌بندر، حیرتان، آقینه، تورغندی، اسلام قلعه و زرنج به ترتیب در ولایات قندهار، خوست، ننگرهار، بدخشان، تخار، کندز، جوزجان، فاریاب، هرات و نیمروز واقع است. گمرکات داخلی شامل گمرکات قندهار در ولایت قندهار، قلات در ولایت زابل، زره شرن در ولایت پکتیکا، خوست در ولایت خوست، گردیز در ولایت پکتیا، کابل و میدان هوایی کابل در پایتخت، جلال‌آباد در ولایت ننگرهار، اسدآباد در ولایت کنر، فیض‌آباد در ولایت بدخشان، تالقان در ولایت تخار، نیژنی پنج در ولایت کندز، مزارشریف در ولایت بلخ، اندخوی در ولایت فاریاب، هرات در ولایت هرات، فراه در ولایت فراه و زرنج در ولایت نیمروز اند (ارباب، ۱۳۸۵: ۵۷).

سیستم کمپیوتری اسیکودا در گمرکات افغانستان توسط بانک جهانی پیشنهاد و عملی شد. این سیستم در گمرکات افغانستان به دلیل یک‌سان بودن با همسایه‌ها، هماهنگی با همسایه‌ها و مصونیت انتخاب مورد استفاده قرار می‌گیرد. اداره گمرکات می‌نگارد: «از این که گمرکات همسایه از این سیستم استفاده می‌نمودند. بناءً استفاده از این سیستم در افغانستان نیز ضروری پنداشته می‌شد؛ زیرا در این سیستم هماهنگی مصون، تبادل معلومات آمار و ارقام گمرکی با همسایه صورت می‌گیرد. این سیستم پیشرفته یک وسیله مؤثر جهت تطبیق یکسان قانون در تمام گمرک‌های کشور بوده و در امر مبارزه با فساد کمک می‌کند.» (موسوی؛ ۱۳۸۸: ۲۲۰). یک بخشی از اصلاحات سیستم پرداخت برقی است و اخیراً در بخش گمرکات افغانستان برای دور آزمایشی فعال گردید است. با استفاده از این سیستم، شفافیت، سرعت، مصونیت و بهتر شدن معاملات بانکی به وجود خواهد آمد. طبق صفحه انترنتی ریاست عمومی گمرکات تحت عنوان سیستم پرداخت الکترونیکی محصول گمرکی در معینت عواید و گمرکات افتتاح گردید نوشته شده است که تجار پول را به شکل فیزیکی انتقال نمی‌دهد و مزیت عمده آن تأمین امنیت جانی، پولی و سهولت در طی مراحل اسناد است؛ به عبارت دیگر، مصونیت، سرعت، افزایش معاملات بانکی، شفافیت در انتقال پول و جمع‌آوری عواید گمرکی است (همان: ۲۲۰).

اهداف اسیکودا

راه‌اندازی این سیستم یک‌قدم بزرگ برای قانونی کردن تجارت بین‌الملل در کشورهای جهان است. کاهش بروکراسی اداری، بهینه کردن و سامان دادن رویه‌های ترخیص کالا و حرکت در جهت تجارت بدون کاغذ از جمله اهداف عمده سیستم اسیکودا است.

سرعت بیشتر در ترخیص کالا، استفاده بهینه از نیروی انسانی و افزایش کارایی کارکنان، کسب درآمد بیشتر از طریق کاهش سوءاستفاده‌ها و افزایش وقت محاسبه عوارض گمرکی از دیگر اهداف سیستم اسیکودمی باشد. همچنین با راه‌اندازی این سیستم محل محموله‌ها و مکان‌های آماده تخلیه، به وسیله کمپیوتر کنترل می‌شود. نگهداری میزان کالاهای وارده و صادره موجود در انبار نیز به وسیله این سیستم قابل انجام است و ارائه سریع و دقیق آمار تجارت خارجی در حاشیه اجرای این سیستم امکان‌پذیر می‌گردد (هیئت، ۱۳۵۱: ۲۶۷).

برنامه‌های موجود در سیستم اسیکودا

این برنامه‌ها متشکل از تعدادی زیرسیستم یا برنامه است. این برنامه‌ها هریک بخش مستقلی هستند که در محدوده یکسره اطلاعات خاص کارهای ویژه‌ی دارند. برنامه مذکور به گونه‌ی طراحی شده که در عین ارتباط و دسترسی به یک‌دیگر به تنهایی و طور مستقل نیز می‌تواند مورد استفاده قرار گیرد. لازمه استفاده از سیستم مذکور استفاده از تمامی برنامه‌های مربوطه به‌طور هم‌زمان نیست؛ بلکه به تدریج و به‌طور سلسله وار در مقاطع زمانی مختلف می‌توان از برنامه‌های گوناگون پیش‌بینی شده استفاده کرد. بر اساس برنامه‌های موجود سیستم اسیکودا، می‌توان به چند ویژه‌گی مهم این سیستم اشاره کرد:

- پشتیبانی کلیه روش‌های ترخیص کالا؛
- کنترل ترانزیت کالا در مبدأ و مقصد؛
- استفاده از اظهارنامه SAD؛
- چاپ اظهارنامه و کلیه گزارش‌ها؛
- استفاده از کادریهای محلی و بین‌المللی؛
- امکان اظهار کالا از راه دور؛

- حذف دفاتر سنتی مالی و آماری؛
- انتخاب خود کار مسیر اظهارنامه به مسیرهای سبز، زرد و سرخ (تقوی، ۱۳۶۹: ۱۲۵).

مزایای سیستم اسیکودا:

- ✓ پوشش دادن به تمام مراحل خروج اموال هم از واردات و صادرات، اظهار اموال قبل از ورود، اجرای کنترل های مختلف، ثبت و ارزیابی اظهارنامه، محاسبات و ...؛
- ✓ پروسس اظهارنامه های گمرکی در یک فورم ستندرد (S.A.D)؛
- ✓ ارائه به موقع و درست احصائیه تجارت خارجی به مسؤولان جهت تصمیم گیری های اقتصادی؛
- ✓ حساب داری گمرک و نگهداری حساب های اعتباری؛
- ✓ امکان پرداخت حقوق و عوارض گمرکی از طریق سیستم الکترونیکی بانکی؛
- ✓ سرعت بیشتر در خروج اموال؛
- ✓ تحصیل عواید بیشتر برای گمرک؛
- ✓ ایجاد فرهنگ استفاده از نظام های مکانیزه در کارکنان؛
- ✓ کنترل بیشتر بر روی عمل کرد مجموعه فعالیت های گمرکی و استفاده بهتر از نیروی انسانی موجود؛
- ✓ تنفیذ قوانین اقتصادی گمرکی.

قابلیت های گمرکی سیستم (اسیکودا):

۱. پشتیبانی کلیه روش های ترخیص و رژیم های گمرکی

با توجه به گستردگی سیستم می توان تشریفات ترخیص کالا و کلیه روش ها و رژیم های گمرکی اعم از واردات، صادرات، ترانزیت و غیره را پشتیبانی نمود. این سیستم از دقت فوق العاده ای برخوردار بوده و احتمال اشتباهات را بسیار کاهش می دهد.

۲. کنترل ترانزیت کالا در مبدأ و مقصد

با استفاده از این سیستم اطلاعات کالای ترانزیتی در گمرک مبدأ جمع آوری و از طریق خطوط مخابراتی به گمرک مقصد جهت بازرسی و کنترل ارسال می گردد؛ به این ترتیب در کوتاه ترین

زمان ممکن امور ترانزیت کالا انجام شده، پروانه‌ها تسویه می‌شوند که در نهایت صرفه‌جویی در زمان و هزینه‌ها را به دنبال خواهد داشت.

۳. استفاده از اظهارنامه S.A.D

S.A.D که مخفف عبارت Single Administrative Document به معنی سند واحد اداری است یک فرم اظهارنامه گمرکی است که می‌تواند تمامی رویه‌های اظهار کالا را با ذکر کد مخصوص به آن رویه بپذیرد. این موضوع باعث می‌شود که به جای استفاده از اظهارنامه‌های متفاوت گمرکی تنها از یک فرم واحد که با کدهای مخصوص جدا می‌شود استفاده نمود.

۴. چاپ اظهارنامه و کلیه گزارش‌ها

در این سیستم کلیه امور به استثنای اقداماتی که باید توسط اشخاص انجام پذیرد و نیاز به تصمیم‌گیری دارد مانند ارزیابی، تعیین تعرفه و غیره به وسیله رایانه انجام می‌شود. اطلاعات اظهارنامه، کلیه گزارش‌ها، قبض رسید و دفتر ژورنال، به وسیله چاپگر، چاپ و نیز اختصاص شماره کوتاه و شماره ارزیابی توسط رایانه می‌شود (سالواتوره، ۱۳۶۷: ۴).

۵. استفاده از کدهای بین‌المللی

در روابط بین‌الملل و تجارت جهانی، علائم اختصاری و کدهایی موجود است که برای تمامی کشورهای جهان شناخته شده و یکسان است؛ مانند HS، کد کشورها، کد ارزها و غیره که در این سیستم تمام این کدها تعریف شده و به راحتی قابل دسترسی است.

۶. استفاده از کدهای محلی

به غیر از کدهای بین‌المللی، کدهای دیگری نیز وجود دارند که در سطح یک کشور شناخته شده و کاربرد محلی دارند مانند کد بانک‌ها، کد گمرکات، کد کارت بازرگانی و غیره که تمامی این‌ها نیز برای سیستم قابل تعریف بوده و باعث شناسایی اشخاص و سازمان‌ها می‌شود.

۷. امکان کدگذاری مجوزها و بروز نگاه داشتن آن‌ها

وجود مجوزهای گوناگون با توجه به تعداد، اهمیت و مدت زمان اعتبار آن‌ها موجب بروز مشکلاتی برای گمرک است که با استفاده از این سیستم پس از کدینگ مجوزها از طریق شماره تعرفه، کد مجوزهای مربوط به آن تعرفه در اظهارنامه چاپ و صاحب کالا یا حق‌العمل کار ملزم

به ارائه آن مجوز یا مجوزها است؛ علاوه بر این تغییرات احتمالی مجوزها را می توان به راحتی به روز درآورده و همواره آخرین اطلاعات را در اختیار داشت.

۸. امکان پرداخت حقوق و عوارض گمرکی از طریق سیستم الکترونیکی بانکی

با استفاده از قابلیت های سیستم اسیکودا، پس از محاسبه حقوق و عوارض گمرکی اظهارنامه، در صورت وجود ارتباط الکترونیکی با بانک، وجوه محاسبه شده به طور خود کار از حساب بانکی صاحب کالا کسر و به حساب گمرک واریز می شود؛ به این ترتیب مراجعه صاحب کالا به بانک و نقل و انتقال وجوه مربوطه از جریان تشریفات ترخیص کالا حذف می گردد.

۹. امکان اظهار کالا از راه دور

وجود یک رایانه و یک خط ارتباطی این امکان را به وجود می آورد که حق العمل کار بتواند از دفتر کار خود در کوتاه ترین زمان ممکن کالای خود را به گمرک اظهار و سپس جهت ترخیص آن اقدام نماید که این کار نیز از مراجعه بی مورد حق العمل کاری به اداره گمرک جلوگیری می کند.

۱۰. تعیین شماره کوتاژ و شماره ارزیابی و حذف دفتر کوتاژ

این سیستم به صورت خود کار برای هر اظهارنامه ای که از طرف اظهارکننده ارائه می شود شماره کوتاژ و شماره ارزیابی تعیین می کند و تمامی این اطلاعات را نیز به صورت گزارش چاپ و در اختیار قرار آن می دهد؛ به این ترتیب دفتر کوتاژ حذف و نیازی به آن نیست.

۱۱. ارائه گزارش دفتر ژورنال

در این سیستم می توان در پایان وقت اداری و یا هر نوبت کاری، گزارش های امور مالی انجام شده در آن روز و یا آن نوبت کاری را دریافت نمود؛ علاوه بر آن می توان دفتر ژورنال را به وسیله رایانه چاپ و در اختیار امور مالی قرارداد.

۱۲. حساب داری درآمدهای گمرکی و صدور قبض رسید به طور خود کار

در این سیستم کلیه دریافت ها به صورت دقیق محاسبه شده و قبض رسید به طور خود کار به وسیله رایانه چاپ می شود دیگر نیازی به نوشتن یا حساب کردن و کارهای مربوط به حساب ها به وسیله شخص نخواهد بود.

۱۳. امکان نگهداری حساب اعتباری و کسر خود کار حقوق و عوارض از آن

حق العمل کاری می‌توانند با سپردن مبلغی به عنوان تضمین در حساب بانکی گمرکی و ایجاد اعتبار برای کارهای گمرکی خود اقدام نمایند؛ در این صورت سیستم بانکی به‌طور خودکار به هنگام اظهار کالا از حساب آنان مبالغ مربوطه را برداشت و از موجودی آنان کسر می‌کند.

۱۴. استفاده از روش گزینشی (selectivity) و کانال‌های سبز، زرد و قرمز

در این سیستم می‌توان کالاها یا سازمان‌هایی را که معافیت و یا تسهیلاتی در مورد آنان اعمال می‌شود تعریف نمود که رایانه به‌طور خودکار این قبیل اظهارنامه‌ها را کنترل و به کانال‌های مربوطه ارسال می‌نماید؛ چنانچه اظهارنامه‌یی در کانال سبز قرار گیرد، احتیاجی به بازرسی نیست. در مورد کانال زرد فقط مدارک و اسناد مورد بازرسی قرار می‌گیرند. اظهارنامه‌هایی که برای آن‌ها کانال قرمز انتخاب می‌شود به‌طور کامل مورد ارزیابی فیزیکی قرار می‌گیرد.

۱۵. امکان در اختیار داشتن کلیه اطلاعات و اقداماتی که در مورد اظهارنامه

انجام‌شده

در این سیستم در هر مرحله‌یی که کارشناس و یا رئیس گمرک مربوطه بخواهد از چگونگی انجام کارها اطلاع حاصل نماید می‌تواند از طریق صفحه نمایش رایانه اقدامات انجام‌شده را مشاهده نماید؛ مثلاً اظهارنامه‌یی که در حال ارزیابی است تا چه مرحله‌ی پیشرفت کرده و در چه موقعیتی قرار دارد.

۱۶. کنترل ارزش کالا

با استفاده از این سیستم می‌توان ارزش کالاها را نیز کنترل نمود؛ بدین ترتیب که با هشت‌رقمی کردن کدهای تعرفه، کالاها را با نام و ارزش مربوطه در رایانه تعریف و به عنوان سابقه نگاه‌داری نمود که پس از مواجه با کالایی با همان نام و تعرفه، ارزش کالا به وسیله سیستم و با تعارف انجام‌شده کنترل می‌گردد.

۱۷. ارائه آمار صحیح و به‌موقع با واحدهای مختلف آماری

تمامی فعالیت‌های انجام‌شده را در یک گمرک می‌توان به صورت آمار به‌طور دقیق در اختیار

داشت و با این اطلاعات علاوه بر آمار صادرات و واردات که به شکل جداول مختلف تهیه می‌شود، می‌توان آمار تعداد اظهارنامه یا اظهارنامه‌های کوتاژشده و غیره را نیز تهیه کرد.

۱۸. تنظیم اظهارنامه متعم و حفظ ارتباط دو اظهارنامه

در این سیستم می‌توان چنانچه لازم باشد نسبت به تنظیم اظهارنامه متعم اقدام نمود که رایانه با دادن شماره عطف جدید و ذکر این جمله که اظهارنامه متعم مربوط به اظهارنامه شماره ... است. ارتباط اظهارنامه متعم را با اظهارنامه اولیه حفظ می‌کند. در این حالت اطلاعات هر دو اظهارنامه در حافظه نگاه‌داری شده تا در صورت لزوم از آن استفاده شود.

۱۹. تبدیل اطلاعات اظهارنامه به کدهای EDI

EDI یکی از مهم‌ترین شبکه‌های ارتباطی تبادل اطلاعات بوده که نیاز به آن روز به روز بیشتر احساس می‌شود. با استفاده از این سیستم می‌توان اطلاعات اظهارنامه را به کدهای EDI تبدیل کرد و در روابط تجارت بین‌الملل مورد استفاده قرار داد (قدیری، ۱۳۶۸: ۴۷ - ۵۰).

اهداف پیاده‌سازی سیستم (اسیکودا)

۱. سرعت بیشتر در ترخیص کالا

در این سیستم می‌توان مدت زمان انجام امور گمرکی را به حداقل رسانده و از اتلاف وقت گمرک و ارباب رجوع به مقدار قابل ملاحظه‌ای صرفه جویی نمود؛ به‌طور مثال در کشور جاپان مدت زمان ترخیص کالایی که مشکلی از جهت تشریفات گمرکی نداشته باشد حدود ۱۵ دقیقه به طول می‌انجامد.

۲. استفاده بهینه از انبارها

کنترل محل کالا و مکان‌های آماده تخلیه انبارها به وسیله رایانه کنترل و حداکثر کارایی ارائه می‌شود. همچنین نگهداری میزان کالاهای وارده و صادره شده و موجود در انبار نیز به وسیله سیستم انجام می‌شود.

۳. استفاده بهینه از نیروی انسانی

استفاده بهینه از نیروی انسانی از جمله اهداف این پروژه ملی است؛ با استفاده از این سیستم کارایی کارکنان افزوده شده و حداکثر بهره‌بری را خواهند داشت.

۴. ایجاد فرهنگ استفاده از نظام‌های مکانیزه

با راه‌اندازی این سیستم امید می‌رود که فرهنگ استفاده از نظام‌های مکانیزه و رایانه‌یی در بین افراد شاغل در گمرک به وجود آمده و کارایی افراد نیز به دلیل آشنا شدن با کارهایی از این قبیل بیشتر شود. به کار بستن این قبیل دستگاه‌ها در دنیای امروز اجتناب‌ناپذیر بوده است و برای خارج نشدن از گروه تجاری بین‌المللی باید همگام با سایر دستگاه‌ها پیشرفت داشت.

۵. کسب درآمد بیشتر

با راه‌اندازی این سیستم تا حد زیادی از سودجویی و سوءاستفاده‌های مالی ارباب‌رجوع کاسته شده و کنترل‌هایی که باید انجام شود با دقت عمل بیشتری اعمال می‌گردد که این امر باعث اضافه شدن درآمد برای خزانه کشور خواهد شد.

۶. ارائه سریع و به‌موقع آمار دقیق تجارت خارجی

با راه‌اندازی این سیستم اطلاعات و آمار دقیق و به‌روز مربوط به تجارت خارجی را در اختیار خواهیم داشت. با توجه به اهمیت آمار و به‌روز بودن این اطلاعات مسؤولان محترم گمرک می‌توانند با ابزار کارآمدتری در خصوص تصمیم‌گیری و سیاست‌گذاری اقدام نمایند.

ورود سیستم اسیکودا به افغانستان

آغاز به کارگیری اسیکودا در افغانستان به سال ۱۳۸۸ بازمی‌گردد. گمرک‌های افغانستان از طریق برقراری ارتباط با آنکتاد و بانک جهانی با ویژگی‌ها و توانایی‌های سیستم اسیکودا آشنا شد. خوش‌بختانه در شروع سال ۱۳۸۸ در گمرک هرات و گمرکات مرزی فعال شد و تمام بخش‌ها را کامپیوتری کرد که مطابق به استانداردهای بین‌المللی فعالیت‌های گمرکی هماهنگ گردید. گمرک هرات و مزار به عنوان اولین گمرک مجری این طرح بود.

بخش محصولی سیستم اسیکودا (طی مراحل سیستمی اظهارنامه) در ماه ثور سال ۱۳۹۲ موفقانه در گمرک اسلام قلعه تطبیق گردید. تعرفه گمرکی، قیمت اسعار، اطلاعات تجار و کمیشن کار در سیستم قابل‌دسترس است. همچنان از تمام کودها و ستندرد های شناخته‌شده بین‌المللی استفاده گردیده و اموال گمرکی در حین طی مراحل به شکل اتومات به مسیرهای سبز، زرد و سرخ راجع می‌گردد. سیستم اسیکودای جهانی که پیشرفته‌ترین سیستم اسیکودا در جهان است در

بسیاری از گمرک‌های محصولی و سرحدی افغانستان فعال گردیده است که تأثیر بسزای بالای مدرن سازی گمرکات و تسهیل تجارت دارد (اتحادیه‌ها شرکت‌های بار چالانی بین‌المللی افغانستان، ۱۳۹۰: ۱۲۵).

مناقشه

فساد اداری و فرهنگ معافیت یکی از عمده‌ترین چالش‌های مردم افغانستان بوده که در نتیجه باعث شده تا سیر معضلات به شکل فزاینده در حال گسترش باشد. ضعف مدیریتی گمرکات در جمع‌آوری عواید یکی از چالش‌های اساسی است که بالای رشد تمام بخش‌ها اثرات منفی به جا گذاشته است. تطبیق و تحکیم قانون یکسان و مجرد می‌تواند جهت بهبود جمع‌آوری در عواید گمرکات کمک کند. برین اساس وضعیت ریاست عمومی گمرکات افغانستان با اجرای سیستم اسیکودا بهبود یافته است.

مسئولان گمرک می‌گویند: با به کارگیری نظام‌های پیشرفته و جلوگیری از اخاذی و فساد اداری درآمد گمرکات نسبت به سال‌های گذشته افزایش یافته است؛ از سوی دیگر کارمندان این گمرک می‌گویند: با استفاده از نظام‌های پیشرفته، سهولت‌های زیادی برای بازرگانان به بار آمده است.

صاحب‌نظران بر این نظرند که: سیستم اسیکودا علاوه بر تقلیل تشریفات و افزایش سرعت عملیات ترخیص کالا، بستری مساعد جهت دسترسی به هنگام به جدیدترین داده‌های آماری مربوط به تجارت خارجی کشور از سوی مدیران، کارشناسان و پژوهشگران ذی‌ربط فراهم آورده است. **بر اساس تحقیقی** گمرک در توسعه اقتصادی کشور و همچنین درآمد دولت نقش بسزایی دارد.

محوریت داشتن صادرات در بخش اقتصادی باعث می‌شود تولید داخل در اولویت امور قرار گیرد و به تبع آن تلاش‌ها حول محور اشتغال‌زایی و کسب ارز برای ورود مواد اولیه متمرکز شود. نوین‌سازی گمرکات افغانستان از طریق نظام‌های جدید کامپیوتری بالخصوص سیستم اسیکودا باعث شفافیت گمرکات شده است و بر اساس آمار درآمد گمرکات نسبت به سال‌های گذشته افزایش یافته است و باعث ایجاد سهولت‌های زیاد به مأمورین گمرک و تاجران شده است.

نتیجه گیری

ابداعات و فناوری های وسیع سال های اخیر، دسترسی به امکانات ارتباطی، ماهواره یی و انترنت و اثر آن بر مرزهای جغرافیایی و ضرورت هایی که در دنیای معاصر به وجود آمده است بر کسی پوشیده نیست. افزایش فعالیت های برون مرزی و فعالیت های بین المللی حاکی از ظهور و گسترش روابط جهانی است. این روابط به عنوان یکی از شرایط تعیین کننده جامعه معاصر در سراسر دنیا در حال گسترش است. همچنین این شرایط باعث تحولاتی در عرصه های گمرکی شده و سیستم ها نوینی مانند اسیکودا ابداع شده است.

اسیکودا یکی از اهداف مهم و اساسی رفورم گمرکات است که غرض شفافیت بیشتر، دستگاهی نمودن پروسیجرهای گمرکی تطبیق می گردد. این سیستم از جمله نظام های مدرن نظارتی و کنترلی گمرک های جهان به حساب می آید که در بهینه سازی عملیات ترخیص کالا در گمرک سیستم موفق است. این سیستم در حال حاضر در بیش از ۹۵ مکان در کشورهای جهان نصب شده است که ۹۰ درصد از کل تجارت، تأثیرپذیر از سیستم اسیکودا است. این سیستم ویژگی تغییر و تحول در عملیات و قوانین گمرکی را دارد با اجرای آن گمرک های افغانستان دگرگون خواهد شد.

صاحب نظران بر این باوراند که سیستم گمرکی باعث رفورم گمرکات، قانونی کردن تجارت بین الملل و شفافیت در امور گمرکی می شود تأکید بر آن دارند که کشورهای در حال توسعه برای پیشبرد بهتر امورات گمرکی خویش باید از سیستم استاندارد اسیکودا استفاده کند تا در امر تسریع روند معاملات در گمرک، ایشان را کمک کند. همچنان در جهت تجارت بدون کاغذ از جمله اهداف سیستم اسیکودا است.

گمرک برای این که در جای گاهی متناسب با شأن خود قرار گیرد و به اقتصاد کشور کمک کند، نیازمند شرایط و امکانات لازم است؛ به طور خلاصه می توان گفت: گمرک کارآمد، کارکنان کارآمد تجهیزات می خواهد، داشتن کارکنان کارآمد مستلزم هزینه است، تجهیز گمرکات به سخت افزارهای کارآمد نیازمند هزینه است، کارآمدی کارکنان و شأن آنها در

گمرک موجب احترام جامعه به گمرک است و احترام به گمرک جایگاه گمرک را با اهمیت نشان می دهد.

پیشنهاها:

- ✓ دولت باید برای کاهش فساد اداری گمرکات هر چه بیشتر روی اجرای سیستم اسیکودا تمرکز کند.
- ✓ مأمورین گمرک باید با سیستم اسیکودا از طریق برنامه های آموزشی بیشتر آشنا شوند.
- ✓ ایفای نقش گمرک در حمایت از صنایع داخلی امر مهمی است، دولت باید در مدرنیزه کردن گمرکات مبادرت بورزد.
- ✓ دولت باید از طریق وضع مقررات و ضوابط، ناظر بر صادرات و واردات کشور باشد.
- ✓ دولت برای تسهیلات بیشتر تجارت باید امنیت اقتصادی را در کشور تأمین کند.
- ✓ دولت برای تشویق صادرات و تولید جهت اشتغال در داخل کشور و تحصیل ارز باید اقدامات جدی را انجام دهد.
- ✓ تجارت خارجی می تواند سهم عمده یی در شکوفایی اقتصادی هر کشور داشته باشد.
- ✓ دولت باید از طریق نظام های گمرکی نوین برای رسیدن به این هدف اقدامات بورزد.
- ✓ استانداردهایی برای امنیت و تسهیل زنجیره تجارت جهانی جهت افزایش اطمینان و قابلیت پیش بینی ایجاد نماید.
- ✓ زمینه تقویت و توسعه سیستم اسیکودا در همه گمرکات کشور مساعد کند.
- ✓ بهره گیری مؤثر و استاندارد از نظام های نوین گمرکی به عمل آید.

سرچشمه ها

۱. ارباب، رضا. (۱۳۸۵). نحوه تنظیم فورم های گمرکی بر اساس سیستم اسیکودا. تهران: انتشارات بازرگانی.
۲. اتحادیه شرکت های بار چالانی بین المللی افغانستان. (۱۳۹۰). ماهنامه ترانزیت، شماره ۲۷.
۳. تقوی، مهدی. (۱۳۶۹). تجارت بین الملل. چاپ دوم. تهران: انتشارات پیشبرد.

۴. پورمقیم، سید جواد. (۱۳۷۵). **تجارت بین الملل، نظریه ها و سیاست های بازرگانی**. چاپ سوم. تهران: نشر نی.
۵. رحیمی بروجردی، علیرضا. (۱۳۷۴). **روابط تجاری بین الملل معاصر تئوری ها، سیاست ها**. تهران: مرکز علمی دانشگاه آزاد.
۶. سالواتوره، دومینگو. (۱۳۶۷). **اقتصاد بین الملل**. چاپ دوم. تهران: انتشارات نشر نی.
۷. صمدی، اسماعیل. (۱۳۸۰). **نقش گمرک در تسهیل تجارت**. تهران: نشر نی.
۸. قدیری اصلی، باقر. (۱۳۶۸). **کلیات علم اقتصاد**. چاپ ششم. تهران: انتشارات سپهر.
۹. محتشم دولتشاهی، طهماسب. (۱۳۸۸). **اقتصاد بین الملل**. تهران: انتشارات شابک.
۱۰. موسوی، سید محمدرضا. (۱۳۸۸). **سازمان های بین المللی**. ایران: انتشارات امید.
۱۱. وزارت عدلیه جمهوری اسلامی افغانستان. ۱۳۸۸. **قوانین مالی و گمرکی**. کابل: مطبعة صنعتی احمد.
۱۲. هیئت، ضیاءالدین. (۱۳۵۱). **اقتصاد بین الملل**. جلد اول. تهران: انتشارات سپهر.